Daug vėliau

Džekas ir Vilhelmas sėdėjo pievoje po dideliu ąžuolu žvelgdami į dronus, kurie skraidė virš laukų nesuprasi ką tvarkydami.

Džekas buvo susimąstęs.

– Juk gyvūnai nesižudo, ar ne? – paklausė jis.

– Aišku, žudosi, – atsakė Vilhelmas.

– Bet aš nesu girdėjęs apie gyvūną, kuris būtų nusižudęs, tik jau ne iš mūsų, gyvūnų su intelektu, tarpo.

Vilhelmas nusijuokė:

– Ojoj, Džekai, tau dar daug ko reikia išmokti.

– Ką turi omenyje?

– Turiu omenyje tai, kad jei nesi girdėjęs apie tokius gyvūnus, taip yra ne todėl, kad gyvūnai nesižudytų, bet todėl, kad tų savižudybių neregistruoja. Yra daugybė gyvūnų savižudybių atvejų, apie kuriuos mes nieko nežinome. Iš dalies dėl to, kad jų neregistruoja, o iš dalies dėl to, kad gyvūnai nesikaria ir nenusišauna į galvą. Tarkim, mano dėdė Jensas. Atsitrenkė į lango stiklą – bumpt ir numirė. Kas žino, ar jis tai padarė tyčia? Juk negalime to žinoti? Vienintelė išvada, kurią galim padaryti kalbėdami apie gyvūnus ir jų mirties priežastis, yra ta, kad neypač daug žinom. Kaip tu žudytumeis, jei norėtum tai padaryti?

Džekas pakėlė galvą ir pažvelgė į mėlyną dangų svarstydamas, ką atsakyti.

– Nežinau. Gal palįsčiau po mašinos ratais arba užpulčiau visą bandą jaučių.

– Taigi, o kai tave rastų miške negyvą ir kruviną, nusėtą jaučių ragais padarytom žaizdom, kaip manai, ką pamanytų žmonės? Kad nusižudei? Vargu bau. Jie tiesiog pagalvotų, kad šuo užpuolė jautį, bet pralaimėjo kovoje.

– Koks skirtumas, juk jau būčiau negyvas.

– Ne, Džekai, skirtumas yra, ir dar koks. Esmė tokia, kad mes sergam tom pačiom psichinėm ligom, kaip ir žmonės, todėl turim apie tai kalbėti. Juk jei kasdien nusižudo tūkstančiai gyvūnų, tai milžiniška problema.

– Kasdien?

– Ne, ne, gal ir ne kasdien, bet tuomet kas mėnesį, kampas tame, kad mes to nežinom.

Džekas linktelėjo ir Vilhelmas ėmė valytis plunksnas.

1 SKYRIUS

Nasty

Sty laukė, kol užvirs vanduo kavai, ir žiūrėjo į telefoną. Gavo žinutę nuo Ulriko Hogerupo, šeštą dešimtį baigiančio dailininko, kuris metų metus aliejiniais dažais tapė vien skirtingų dydžių ir spalvų apskritimus. Nieko kito, tik apskritimus. Jo paveikslų buvo praktiškai neįmanoma parduoti, todėl Sty prieš porą savaičių atsargiai pasiūlė jam paieškoti naujų temų, juk ir pačiam tai būtų į naudą, ir, regis, nuo šių žodžių Ulriką ištiko žiauri krizė; žinutė buvo išsiųsta keturiasdešimt septynios minutės po trijų nakties.

„LABAI daug galvojau apie tai, ką sakei...“ Parašė tik tiek, ne ką sumanė daryti arba kodėl nusprendė išsiųsti šią žinutę be kelių minučių ketvirtą.

Sty įpylė verdančio vandens į puodelį su tirpia kava ir nuėjo parūkyti ant atsarginių laiptų. Elizabet jau sėdėjo ten su atidarytu kompiuteriu. Išsimaudžiusi ir pasiruošusi vykti į darbą.

Jis prisidegė cigaretę ir pasižiūrėjo į dangų. Saulė nudažė debesis rožine ir oranžine. Buvo šalta. Truputį privėrė langą.

– Jie vėl man parašė, – pasakė Elizabet. Sty pažvelgė į ją nieko nesakydamas.

– Sty, jų pasiūlymas skamba fantastiškai.

Sty ir toliau tylėjo. Kažkoks mokslinių tyrimų centras bandė ją prisivilioti, bet jis buvo įsikūręs Lolande, ir jie reikalavo darbuotojų ten gyventi. Ji atsuko jam kompiuterį.

– Sty, tu tik pažiūrėk. Blemba, žiauriai kietai atrodo, ką, ne? – ji bandė vaizduoti linksmą, tačiau jos žvilgsnis buvo neramus, nervingas, retai matė tokį per tuos dvidešimt penkerius kartu praleistus metus. Ekrane puikavosi idiliškos sodybos šiaudiniu stogu nuotrauka.

– Kiek galima, – suniurzgė Sty ir vėl pažvelgė į dangų.

Kodėl ji taip užsiciklino? Jis pasižiūrėjo į ją. Jos lūpos judėjo, bet Sty nesiklausė. Jau anksčiau viską girdėjo. Ryto šviesoje ji atrodė sena, bet juk tokia ir buvo – sena. Su metais jos burna tarsi nukaro dėl vertikalių raukšlių, įsirėžusių tarp skruostų ir smakro kaip begemotui. Ji nebuvo stora. Nebuvo iš tų moterų, kurios su amžiumi išstorėja, priešingai. Vieni kaulai ir skūra, ir atrodė, kad jos kojos išklypo kaip senam kuinui. Kodėl ji nori kraustytis į kaimą? Provincijoje gyvenantys žmonės kažkokie nesveiki ir degradavę, gal net pavojingi.

– Brangusis, ar nebūtų šaunu? – paklausė ji ir išspaudė šypseną.

– Taigi aš negaliu, – pasakė Sty, atlaidžiai nusišypsodamas.

– Bet kodėl?

Sty pažiūrėjo jai į akis. Ji irgi žvelgė jam į akis, atkakliai.

Sty ėmė nerimauti dėl to, kad ji vis iškelia šį klausimą. Kalbėjo apie šį darbą mažiausiai dešimtą kartą. Matyt, rimtai jo nori, ir Sty suprato, kad turės stengtis iš visų jėgų, kad išvengtų to pažeminimo, kurį jaustų, jei tektų palikti Kopenhagą ir išsikraustyti į kaimą. Ir ne šiaip kur, bet į Lolandą.

– Na, dėl daugelio priežasčių, – pradėjo Sty, vieną po kito rikiuodamas galvoje argumentus. Vėl nusišypsojo, kad pabrėžtų, jog, savaime suprantama, tai neįmanoma ir apskritai kvaila rimtai apie tai svarstyti.

– Visų pirma, man tektų uždaryti galeriją.

Elizabet nusivylusi atsilošė kėdėje ir įsižiūrėjo pro langą. Ji buvo girdėjusi jo argumentus, tiesiog tikėjosi, kad jie pranyko, kad jų nebėra.

– Taigi gali važinėt pirmyn atgal ir tau reikia būti galerijoj maksimum porą kartų per savaitę, – dar kartą pabandė ji.

– Dėl verslo svarbu, kad būčiau Kopenhagoj, – pasakė Sty ir įtraukė ilgą dūmą. – Juk kalbėjom apie tai. Negaliu suprasti, kaip tu nesupranti.

– Taip, tu teisus, aš nesuprantu. Sty, tau penkiasdešimt aštuoneri, – ji agresyviai užgesino nuorūką peleninėje. – Dieve, taigi apgailėtina trintis po tuos idiotiškus vernisažus. Žmogau, jie nė velnio nereiškia. Jie kažką reiškė tik senais laikais. Nori būti vienas iš tų senių, kurie kaip zombiai slankioja po Kopenhagą su vaikštynėm?

– Taip, noriu, – atšovė Sty. – O Ema? Apie ją pagalvojai? – nepasidavė jis.

– Ką turėčiau galvoti? Jai dvidešimt vieni.

– Blemba, puikiai žinai, ką turiu omeny. Nemanai, kad puiku, jog gyvenam ten pat, kur ir ji?

Elizabet netekusi jėgų pasižiūrėjo į jį ir uždarė kompiuterį. Sty laimėjo. Ji prisidegė dar vieną cigaretę ir apimta nevilties įsižiūrėjo pro langą, lyg žvelgtų į kažkur virš kiemo pakibusį savo šūdiną gyvenimą. Tik šeštą dešimtį einanti moteris, kuri pagimdė vaiką ir matė, kaip jis užauga, tik moteris, pradirbusi visus brandaus gyvenimo metus ir jautusi, kaip iš lėto byra jos gyvenimas, gali šitaip žvelgti pro langą, pagalvojo Sty. Čia galėtų būti Edwardo Hopperio paveikslas. Jai sėdint būtent taip, ryto šviesai krentant ant veido. Jis nesibaimino, kad Elizabet jį paliks, nes ji jautėsi beviltiškai būtent dėl to, kad gerbė jo sprendimą. Liūdėjo, nes sutiko, arba bėgant laikui sutiks, kad jie nesikraustytų. Jos burna vėl ėmė judėti ir Sty stebėjo, kaip veidas dėliojo žodžius, kurių jis nesiklausė, bet nuo kurių vibravo suglebę jos skruostai.

– ...todėl nesakyk, kad čia kuo nors dėta Ema, – baigė ji ir nusileido laiptais prie užpakalinių durų. Atsistojusi tarpduryje pridūrė: – Tiesą sakant, tai jai būtų žiauriai gerai mus ten aplankyti. Gal ji net kraustytųsi kartu. – Elizabet dingo bute.

– Po galais, jai dvidešimt vieni! Dieve mano, taigi negyvens su mamyte ir tėveliu! – pavymui sušuko Sty.

Porą kartų susierzinęs patraukė dūmą. Cigarečių pakelis gulėjo ant palangės. Ant pakelio buvo pavaizduota peleninė su joje susirietusiu gemalu.

Jis pažvelgė į savo sukryžiuotas ilgas, plonas kojas. Blyškios, kone geltonos, o po plaukais matėsi kažkokios dėmės ir gumbeliai – nesinorėjo galvoti, kas ten yra. Su metais žmogaus oda keičiasi. Bėgant laikui pasirodo keistų dalykėlių, lyg oda būtų iš lėto ryškėjantis paveikslas.

Jis nebuvo svarstęs galimybės nebedirbti, kodėl turėtų? Juk grynai fizine prasme galerininko darbas nėra sunkus, ir kaip jis prastumtų laiką, jeigu nedirbtų? Kita vertus, gal ji teisi, gal jam nebėra reikalo būti mieste. Gal čia tiesiog senas įprotis ir persikrausčius į kaimą Emai net pagerėtų.

Jis užgesino cigaretę ir prisidegė naują. Buvo po aštuonių dvidešimt dvi. Išeiti reikėjo tik po valandos. Turėjo į valias laiko.

Vėl pasižiūrėjo į kojas. Jos neatrodė kaip normalios žmogaus kojos. Buvo per ilgos, todėl chalatas atrodė keistai trumpas. Priminė gazelės kojas nudirtu kailiu. Jis panėšėjo į kolumbietį narkobaroną arba pornofilmų režisierių iš Los Andželo, o net nebuvo toks plonas kaip vaikystėj Roskildėje.

Vasarą su maudymosi šortais atrodydavo groteskiškai ir sukeldavo miesto žmonėms liūdesį, o vėliau – kontempliatyvesnio pobūdžio neviltį dėl visos žmonijos. Mat jo kaulėtas kūnas versdavo juos mąstyti apie žiaurius dalykus, kuriuos naciai darė žydams Antrojo pasaulinio karo metais, ir apie tai, kaip tokie pažeminimai ir žmogžudystės mažesniu masteliu pasipila kas kartą, kai kažkur

pasaulyje vyksta karas, ir tai jiems primindavo, kad iš esmės žmogus yra blogas.

Didžiąją dalį jaunystės Sty praleido namuose savo kambaryje, klausydamas muzikos ir grodamas gitara. Klausėsi septintojo dešimtmečio muzikos, Hendrixo, bitlų, stounsų, kinksų, „The Who“, „Pink Floyd“, visų senų grupių, vėliau „Slade“, „Sweet“, Alvino Stardusto, Bowie'io, „T. Rex“ ir „Roxy Music“. Savaitgaliais dirbdavo degalinėje, daugiau nelabai ir išeidavo iš namų.

Sulaukęs aštuoniolikos išsikraustė į Kopenhagą. Buvo 1981 metų pavasaris. Jis išsinuomojo dėdės Knudo butą Grifenfeldo gatvėje, kur tais laikais buvo grynas lūšynas. Sėdėdamas perkraustymo buse, išvažinėjančiame atbulomis iš kiemo, Sty negalėjo negalvoti, kad atrodo, jog jo mamai palengvėjo. Bet kuriuo atveju, ji neliko stovėti gatvėj ir mojuoti išvažiuojant mašinai.

Sty atsidūrė Niorebro rajone ir nieko nenutuokė apie Kopenhagą. Jis įsidarbino nepilnu etatu darželyje, bet jį vis labiau slėgė, kad neturi Kopenhagoje jokių draugų ar šiaip žmogaus, su kuriuo galėtų nueiti kur nors pasitrinti. Tikėjosi, kad atsikrausčius į didmiestį, kur žmonės ne tokie siaurapročiai kaip provincijoje, viskas bus kitaip, gal todėl jam tai buvo ypač didelis smūgis. Viena vertus, jis mėgo būti vienas, bet kai atsisėdęs prieš teliką vakare valgydavo pašildytus pusfabrikačius ir mėlyna šviesa

apšviesdavo jo išbalusį veidą ir plikas baltas sienas, jį vis dažniau užplūsdavo vienatvė, po truputį peraugusi į paranoją. Jis ėmė įsivaizduoti, kaip kažkas išspiria lauko duris, norėdamas jį paskersti. O grįžęs namo iš darbo patikrindavo visus kambarius ir spintas, ar kartais neįsilaužė vagys, ir tik tada išdėliodavo virtuvėje parsineštus pirkinius, ir darydavo tai labai tyliai, kad išgirstų, jei iš nugaros prisėlintų koks pakrikusios psichikos žmogus su peiliu, – tuo atveju, jei Sty vis dėlto nepastebėjo jo slėptuvės. Vakarais gulėdavo klausydamasis visų namo garsų, kurie skambėjo tuo paslaptingiau ir šiurpiau, kuo daugiau kreipė į juos dėmesį.

Praleidęs Kopenhagoje kelis mėnesius praktiškai nebepajėgė daryti nieko daugiau, kaip tik sėdėti ant sofos su be garso įjungtu teliku, ir vieną iš tokių nesuskaičiuojamų vakarų nusprendė, kad nori išeiti pabūti tarp kitų žmonių. Buvo matęs nemažai jaunuolių važinėjantis riedučiais ir kitą rytą nusipirkęs „Mėlynąjį laikraštį“ rado riedučių porą už 250 kronų, ir tą pačią dieną nuvažiavo pasiimti jų į Herlevą, vieną Kopenhagos priemiestį. Tai buvo paprasti zomšiniai batai su prie padų pritaisytais guoliais ir ratukais. Kai važiuodamas namo sėdėjo autobuse su riedučiais „Irmos“ maišelyje, jautėsi patenkintas. Tačiau panaudojo juos vos keletą kartų, nes su riedučiais atrodė dar aukštesnis ir plonesnis, be to, jie buvo mažoki, keturiasdešimt šešto dydžio, ir ilgiau juos apsiavus imdavo traukti mėšlungis. Bet būtent vieną iš tų retų kartų, kai

važinėjosi riedučiais, Sty atsitiktinai atsidūrė Myžkampyje, nes lėkė per greitai ir nespėjo pasukti į Rotušės gatvę.

Myžkampyje tvyrojo kitokia atmosfera nei likusioje miesto dalyje ir visai kitokia nei Niorebro rajone. Čia vaikščiojo pankai su odiniais švarkais, nors buvo vasara ir 25 laipsniai karščio. Du gėjai atsisėdę ant laiptų laižėsi saulėje, ir visa gatvė kunkuliavo nuo vasaros, sekso ir energijos, net namai buvo ryškesnių spalvų. Jis lėtai yrėsi Larsbjorno gatve žiūrėdamas į parduotuves ir žmones, rodės, čia visi pažinojo vieni kitus. Tailgordo gatvės languose sėdėjo kekšės tinklinėm pėdkelnėm ir jam riedant pro šalį šūktelėjo: „Tai ką, jūreivi, gal užsuksi?“ Sty draugiškai papurtė galvą ir droviai nudelbė akis į šaligatvį.

Vakare sėdėjo namuose ir valgė ryžius su konservuotais menkių ikrais, prieš tai juos supjaustęs gabalėliais ir paskrudinęs ant keptuvės. Buvo šiltas vasaros vakaras, girdėjosi miesto šurmulys, todėl jis nusprendė grįžti į Myžkampį.

Dabar čia buvo mažiau žmonių, užtat daug jų būriavosi priešais naują, ką tik atidarytą barą. Jis vadinosi „Floss“. Visi čia buvo pankai ir girti kaip tapkės. Vienas bičas atbulas užvirto ant Sty ir atsisuko. Jo akys dėbsojo visai kaip laukinio. Priminė supykusią beždžionę. Laimei, vienas bičiulis atėjęs nusitempė jį šalin, jam nespėjus trenkti Sty. Nors atmosfera neatrodė svetinga, jis įėjo į barą.

Viduje viskas buvo balta, skambėjo triukšminga muzika ir žmonės atrodė šiurkštūs. Sty jau ruošėsi išeiti, bet tą pačią akimirką barmenas paklausė, ko jis norės. Sty užsisakė vieną šviesaus lagerio ir kažkodėl gavo du. Jis buvo matęs pankų anksčiau, nes ir Roskildėj galėjai sutikti pankų, bet čia vis tiek buvo kitaip. Tvyrojo labiau pašėlusi, pankiška atmosfera. Lyg būtum Berlyne. Bent jau jis taip įsivaizdavo Berlyną, nes niekada nebuvo ten lankęsis. Prieš išeidamas Sty išgėrė tik pusantro alaus, nes kitą rytą darželyje turėjo padėti nudažyti pašiūrę, ketino ateiti ir nemažai tėvelių, ir jis nenorėjo trenkti alum.

Nors „Floss“ kažkuo baugino, Sty pradėjo ten lankytis kiekvieną savaitgalį, o kartais ir darbo dienomis, kai nereikėdavo dirbti. Gal todėl, kad tai buvo vienas iš nedaugelio Kopenhagos barų, kurį žinojo. Bet turbūt labiausiai dėl to, kad kažkokiu būdu ši vieta su visu savo chaosu, triukšmu ir patrakusiais žmonėmis keistai nuramindavo jo protą. Kad ir kaip ten būtų, jam ten patiko. Tiesiog, stovėdamas prie baro, maukdamas alų ir žiūrėdamas į vidun virstančius žmones, jausdavosi taip, lyg iš arti stebėtų spektaklį arba filmuotųsi kine. Po poros mėnesių žmonės net pradėjo sveikintis ir retkarčiais kas nors persimesdavo su juo pora žodžių. Dažniausiai tiesiog linkteldavo. Atrodė, kad jie dėl kažkokios priežasties jį gerbia, nors jis iki galo nesuprato kodėl. Kad geriau įsimaišytų į jų tarpą, nusipirko aptemptų marškinėlių ir „Dr. Martens“ aulinius. Nusipirko odinį švarką ir nudėvėtus, šiek tiek per

trumpus „Levi's“ džinsus ir po kelių mėnesių šnektelėjo su vienu biču, kurio vardas buvo Martinas, bet kuris prisistatydavo Britva. Britva buvo mažas, kokių šimto šem centimetrų, ir ryžas. Kilęs iš Jersio miestelio, šiek tiek už Solriodo, ir turėjo panašių patirčių kaip Sty – nepritapo ten, kur augo. Sakė, kad Jersyje visi žaidė rankinį, bet jis buvo per žemas ir nekentė rankinio. Jis ten buvo vienintelis pankas.

Vieną vakarą Britva iš ankštos kišenės išsipešė maišiuką su baltais milteliais ir juokdamasis pamosikavo juo Sty prieš veidą. Britva nusitempė jį į tūliką, ten abu jų ir pauostė, Sty nespėjus paprieštarauti. Jis pajuto išsilaisvinimą, ne, tiesą sakant, daugiau negu tai. Spydas pripildė Sty svaiginančio jausmo, kad yra nenugalimas. Kai bare užgrojo „The Stooges“ gabalą „I Wanna Be Your Dog“, Britva ėmė taškytis, bet Sty tą vakarą veikė nedaug. Tiesiog stovėjo prie baro su plačia šypsena veide ir pirmą kartą per visą gyvenimą mėgavosi savo ūgiu, dėl kurio galėjo matyti visą patalpą, pripildytą iki kraštų. Niekad anksčiau nebuvo apie tai susimąstęs, bet ūgis leido jam matyti bendrą vaizdą. Visada galvodavo, kad veikiau yra išstatytas kitų pašaipūniškiems žvilgsniams, bet dabar pats stebėjo žmones, žiopsojo: į jų drabužių detales, į plaukus. Nugirsdavo pokalbių nuotrupas. Jie diskutavo apie meną arba ką nors, ką buvo sakęs Bowie'is, arba kuri Bowie'io plokštelė svarbiausia. Visi atrodė pilni ypatingos energijos. Energijos, kuri buvo kažkaip susijusi su muzika ir menu. Kartais,

kai muzika pagreitėdavo, kas nors vienas arba keliese imdavo beprotiškai šokti ir trankytis į žmones, lyg apsėsti muzikos, gal tokie jie ir buvo – apsėsti.

Britva grojo būgnais grupėj ir pažinojo daugumą tų, kurie varydavo į „Floss“. Jis supažindino Sty su chebra, padėjo išsirinkti teisingus drabužius, pavyzdžiui, juodus „Levi's“ džinsus vietoj mėlynų, ir vieną sekmadienio rytą Grifenfeldo gatvėje, pasisodinęs Sty ant kėdės, išskuto jam plaukus šonuose, o likusius jie nudažė juodai. Britva taip pat padėjo jam įvaldyti akių pieštuką.

Jie varydavo į pankroko koncus, ir Sty buvo visiškai nauja taškytis koncuose prisigėrus ir prisišniaukštus spydo. Jis metė darbą ir ėmė gyventi iš pašalpos, kuri vis tiek buvo praktiškai tokio paties dydžio kaip atlyginimas. Jam nebereikėjo ko nors siekti.

Vieną vakarą jis stovėjo „Druskoj“, grupės pavadinimu „Before“ konce. Nebuvo matęs nieko panašaus. Vokalistas buvo plonas, ryžas ir atrodė subjaurotas gyvenimo. Vėliau Sty sužinojo, kad jo vardas Fricas Fatalas. Fricas siautėjo kaip išprotėjęs ir Sty kelis kartus per koncą pagalvojo, kad Fricas gali numirti, nes atidavė viską. Sty jautė tokį stiprų ryšį su juo, kad ėmė siurbti jo energiją. Kiekvieną kartą, kai Fricas nukrisdavo arba imdavo kratytis, Sty jausdavo vis didesnį pasitikėjimą savimi.

Kartą Britva paklausė, ar jis nenorėtų groti jų grupėj, nes jiems trūko bosisto. Sty pasakė, kad nemoka groti bosu, bet Britva paaiškino, kad tai lengva.

– Svarbiausia, kad atrodytum *nasty**. – Akimirką Britva stovėjo klausydamas muzikos, tada nusijuokė.

– Blemba, tikrai! Toks tavo vardas – Nasty.

Sty paaiškėjo, kad yra kone geriausias muzikantas grupėje. Jie repetuodavo tris kartus per savaitę Riodovrės gimnazijos patalpose. Grupė vadinosi „Chroniškos kovos“, o vėliau tiesiog „Chroniai“. Ibas, kuris prisistatinėdavo Ibu Bam, buvo vokalistas ir kiekvieną kartą, kai jie koncertuodavo, ir netgi per repeticijas, atiduodavo visą save. Paskui būdavo visiškai nusibaigęs, sėdėdavo ir tirtėdavo susisupęs į pledą repeticijų kambaryje. Ibas Bam vartojo heroiną, bet iš pradžių palyginti gerai funkcionavo, nes jo šeima turėjo pinigų; jiems priklausė ta prabangi žuvies parduotuvė Hojbro aikštėj. Jis neretai pjaustydavosi per koncus, kartą susipjaustė taip smarkiai, kad paskui teko važiuoti su juo į miesto ligoninę, nes jis pažeidė didelę kraujagyslę po krūtine. Turbūt jie atrodė kaip iš kitos planetos arba gal iš ateities, kai atvilko į ligoninę Ibą, prakaituotą, kruviną ir pliku pilvu.

Sty su Britva liko naktį ligoninėj ir ėmė diskutuoti, ar savo 1975-ųjų albumu „Young Americans“ Bowie’is parsidavė. Britva taip galvojo, ir užsiplieskė tokia karšta diskusija,

* Šlykštus (*angl.*).

kad galiausiai Ibas išsirovė iš rankos lašelinę su krauju ir įniršęs išpyzdino. Britva su Sty pasiliko ligoninėj, nes viena iš seselių savaitgaliais varydavo į „Floss“ ir juos atpažino. Ryte ji suorganizavo jiems pusryčius ir cizų.

Ibas vis dažniau būdavo žiauriai apsinešęs, bet chebra kraustėsi dėl jo iš proto. Ilgainiui grupėj viską ėmė spręsti Britva su Sty, ir kažkuriuo metu Britva pasakė žodžius, kuriuos Sty visada prisimins.

„Nukritus atominei bombai praeis kelios savaitės, kol visi numirsim nuo apšvitinimo, ir būtent tada, tomis savaitėmis, bus sugrotas lemiamas, paskutinis mūsų koncas. Jam ir turime ruoštis.“

Ibas Bam daugeliu atžvilgių išpildė Britvos viziją. Jis spjaudydavo ant publikos ir keletą kartų per koncą susimušė. Sty niekada nepamirš to jausmo, kai stovint ant scenos per kūną tekėdavo muzika. Ne, neteisingai, jis stovėdavo ant scenos, o natos lydavo ant jo lyg dieviški tūkstančio mirties angelų myžalai, o ritmas plūsdavo į kaulų čiulpus, siųsdamas per jo ilgas galūnes nesustabdomus spazmus.

Jie grojo Riodovrės gimnazijoje, porą kartų Kristianijoj, „Druskoj“ apšildė vieną vokiečių grupę ir galiausiai sugrojo legendinį koncą Senojoje Karaliaus gatvėje 13 AB, kur taip pat grojo „Sods“ ir „No Knox“. Po pusantrų metų „Chroniai“ iširo, nes Ibas Bam išsikraustė į Berlyną

tapti narkašu ir rašyti eilėraščius pilnu etatu. Sty spėjo, kad Ibas perdozavęs numirė arba nusižudė kur nors tarp Kroicbergo ir Noikiolno. Bet praėjus daugeliui metų sutiko jį „Irmos“ parduotuvėje Birkeriode, Kopenhagos priemiestyje, kur jis gyveno drauge su žmona ir trim vaikais. Buvo patapęs dantistu. Pasirodo, jis nuvažiavo visai ne į Berlyną, bet į Bavariją, kur mažame miestelyje gyveno jo dėdė. Bastėsi po pietų Bavarijos kalnus ir išsivalė. Ibas tvirtino, kad šalia šviežio kalnų oro jį išgelbėjo Heideggerio veikalas „Sein un Zeit“*. Jo vardas buvo Ibas Akselis Bambaitis.

Tais laikais Sty rūpėjo tik muzika ir po „Chronių“ jis ėmėsi padėti kitoms pažįstamų rato grupėms, tai atėjo natūraliai. Nešiodavo jiems įrangą ir organizuodavo koncus. Kabindavo plakatus, važiuodavo drauge ir sureguliuodavo garsą bei šviesas. Jei trindavaisi „Floss“, viskas vykdavo savaime, be to, jis daugiau neturėjo ką veikti.

Žinoma, kad tarp žmonių buvo skirtumas; tie, kurie grojo, skyrėsi nuo tų, kurie klausė arba padėdavo, bet tai nieko nelėmė, nes visi priklausė tai pačiai terpei, tam pačiam judėjimui. Lyg skruzdėlyne, kur skruzdės atlieka skirtingas funkcijas, bet visos tarnauja tam pačiam tikslui. Visi gerbė vieni kitus, o narkotikai padėdavo pasijusti bendruomene ir atsitverti siena nuo tų, kurie jai nepriklausė. Buvo į ką pažiūrėti, kai Sty eidavo per miestą kaip povas, apsirengęs juodais drabužiais ir su „Ray-Ban“

* „Būtis ir laikas“ (*vok.*).

saulės akiniais, ir jei kaip tik tą dieną nebūdavo pavartojęs spydo, tai žinodavo, koks jausmas apima pavartojus, ir iki tam tikro laipsnio galėdavo jį atsiminti. Jis buvo nebe Sty, bet Nasty arba Stigis, ir žmonės žiūrėjo į jį su pagarba, gal net baime, ar mažų mažiausiai su pasišlykštėjimu, ir jei jį prikūlė kažkokie žaliašvarkiai*, kaip kad nutiko vieną naktį Trikampyje, tai ne tik todėl, kad buvo šlykštus ar silpnas, bet ir dėl to, kad nusprendė vaikščioti apsirengęs šitaip, dėl to, kad jis *Nasty*. Pankų judėjimas buvo spjūvis į veidą visiems kostiumuotiems tipams, o ypač minkštiems hipiams su didelėm barzdom ir islandiškais megztiniais. Jis nebebuvo kažkoks netikėlis. Tokie buvo visi kiti – tuklūs miesčionys, totaliai susimovę su savo apvaliom galvom, į save riestais pirštais ir pragmatiškais gyvenimėliais, kurie neleido jiems patekti į tikrovę. Sty gyveno akimirkoje, kuri plėtėsi, daugiau nebuvo nieko, jokio išorinio pasaulio, kuriuo vertėtų užsiimti. Gyvenimas neturėjo jokio tikslo, nereikėjo nieko pasiekti. Tebuvo viena didelė, žaižaruojanti, triukšminga, mutuojanti akimirka, kurios centre egzistavo jis.

Iš pradžių narkotikai buvo teigiamas dalykas. Taip, netgi tragedijos, kurias atnešdavo narkotikai, turėjo pozityvo. Heroinas buvo kaip spydas, tiesiog kitokia, jautresnė energija. Ji suteikdavo akimirkai naujo pobūdžio

* 9-ajame deš. Kopenhagoje egzistavusi skinhedams giminiška subkultūra, kuriai priklausė nacistinių pažiūrų danų jaunimas. Žaliašvarkiai skusdavosi plikai arba labai trumpai kirpdavosi plaukus, nešiodavo žalius švarkus ir kareiviškus batus (čia ir toliau – *vertėjos pastabos*).

intensyvumą, pakeldavusį kūrybinę išraišką į aukštesnį lygį; ne tik tiems, kurie būdavo apsivartoję, bet ir visiems kitiems. Visi didieji muzikantai vartojo arba buvo vartoję heroiną, ir jų muzika nuo to pagerėjo. Tokia pana iš „Floss“ ėmė prekiauti savo kūnu. Jos vardas buvo Uni. Ji viena pirmųjų iš jų rato ėmė kruštis su vyrais Vesterbro rajone, kad gautų pinigų narkotikams, ir jos gyvenimas bei kančia išsyk tapo bendruomenės dalimi ir buvo priimta šiltai, nes kažką jai davė. Iš dalies ji pasiaukojo dėl kitų, dėl vykusio judėjimo, kaip ten bebūtų, Uni „Floss“ niekada nemokėdavo už alų. Ji buvo skruzdėlė-kekšė, ir tokiam distopiniam skruzdėlyne kaip „Floss“ tokių irgi reikėjo. Grupės apie ją kūrė dainas ir dedikuodavo jai gabalus.

Tais laikais muzikantai ir menininkai buvo visai kitokie negu tie dailininkai, kuriems Sty atstovavo dabar. Jie, devintojo dešimtmečio menininkai, žvelgė į savo meną rimčiau. Tais laikais Sty manė, kad muzikantai yra žmonės, kurie užsiima kažkuo svarbiu, kad visa tai yra reikšminga, kad ta terpė reikšminga. Jis dievino muzikantus ir žavėjosi jų nutrūktgalviškumu, jų drąsa ir bekompromisiškumu. Tuo, ką jie atiduodavo. Jie atiduodavo savo gyvybę už pasirodymą porai šimtų žmonių, ar dvidešimčiai, bent jau taip atrodė. Niekas neskaičiavo, kokios bus pasekmės, niekas nesvarstė apie karjerą, nesvarstė apie ateitį ar paprasčiausiai kitą dieną. Buvo tik tas „dabar“, kuriame žmogus egzistavo, ir jokių kitų įsipareigojimų, kaip tik išgręžti iš šios akimirkos visą energiją.

Sty kartą buvo konce, per kurį vokalistas dainavo apsimovęs krauju permirkusias kelnes, nes buvo ką tik išpistas per šikną H. C. Erstedo parke už 500 kronų. Jis pasakė tai per mikrofoną tarp dviejų gabalų, bet dėl to nesustabdė konco, dainavo toliau su dar didesniu šėlu ir energija, ir chebra visiškai išsitaškė. Sty atsiminė, kaip žavėjosi ta grupe ir tuo vokalistu. Jis stovėjo publikoje, ir žmonės žinojo, kad Sty juos pažįsta, ir jis tuo didžiavosi. Didžiavosi, kad yra viso to dalis. Priklausė jų patikėtinių ratui, ar bent išoriniam to rato sluoksniui.

Kai Sty po koncų maukdavo alų su grupėm, karštos moterys kalbindavo jį ir sėsdavosi jam ant plonų, nesvetingų šlaunų. Jis dievino žmones, su kuriais buvo. Jie eidavo iki galo, ir tai jį išlaisvindavo. Pats darė nedaug, jam nereikėjo, nes jie padarydavo tai už jį. Kai per koncus sukurdavo legendines akimirkas, kurių niekas niekada neužmirš, nusitempdavo jį drauge su savim. Akimirkas, kurios amžiams turėjo apibrėžti juos, jį ir žiūrovus. Buvo „Velvet Underground“, Bowie'is, „Roxy Music“, Iggy'is Popas su „The Stooges“, „Joy Division“ ir visi kiti. Gali būti, kad Iggy'is Popas garsesnis, bet tos grupės, kurias jis pažinojo, irgi atiduodavo viską. Gal jie nedainavo taip gerai, kaip Bowie'is, ir gal tie muzikantai nebuvo pasaulinio lygio, bet turėjo tą pačią energiją.

Būtent tuo metu, Sty pačiam to nepastebint, susiformavo charakteringas, skardus jo juokas. Juokas, kuris ne

užkrėsdavo ir prajuokindavo kitus, bet veikiau skambėjo pašaipiai ar įžeidžiančiai. Toks šaržuotas juokas, kokiu animaciniam filmuke galėtų kvatoti blogietis. Nasty juokėsi šitaip. Anksčiau, būdamas su kitais žmonėmis, kai kas nors žvilgsniu arba žodžiu lyg pliaukštelėdavo jam per veidą, Sty visada nervingai kikendavo, todėl šis naujas čaižus žvengimas įkūnijo tai, kaip jo socialinis neįgalumas keičiasi į oresnę laikyseną, nes neskambėjo taip pataikūniškai ir lyg jis būtų menkesnis už kitus.

Užgesinęs ketvirtą rytinę cigaretę, atidarė laiptinės langą, kad dūmai išsivėdintų, ir grįžo į butą. Elizabet buvo jau seniausiai išėjusi. Jis išsimaudė ir nusiskuto. Rytais veidas atrodydavo senesnis. Per naktį maišeliuose po akimis nelikdavo skysčio ir jie kabėdavo lyg subliuškę odos atvartėliai. Pusilgiai žili plaukai styrojo į visas puses. Jis paėmė šukas ir sušukavo juos atgal. Dėl pailgo veido ir rudų migdolo formos akių atrodė kaip žmogumi persirengęs ateivis ar bent jau nenusakomos tautybės žmogus.

Jis apsivilko juodą vilnonį paltą ir numynė savo juodu „Raleigh“ dviračiu į galeriją Plačiojoje gatvėje. Pūtė vėjas ir buvo šalta. Pamiršo pirštines.

Goterio gatvėje driekėsi ilga eilė dviratininkų, nes baltas BMW nusprendė sustoti vidury dviračių tako, todėl niekas negalėjo pravažiuoti. Sty susinervinęs drauge su kitais užsivarė dviratį ant šaligatvio. Jaunai mamai su už nugaros sėdinčia dukryte irgi teko nulipti ir stumtis dviratį

pro automobilį, mergytė klykė ir lingavo pirmyn atgal vaiko kėdutėje. Sty svarstė trenkti per automobilio stogą, nes koks debilas sugalvotų šitaip sustoti ryte, kai žmonės skuba ir yra įsitempę? Bet tai buvo BMW pažemintu bamperiu, gangsterio mašina, todėl jis taip nepadarė, tik pažvelgė į vairuotojo sėdynę. Joje sėdėjo jaunas į musulmoną panašus vaikinas ir šnekėjo telefonu. Buvo plikai išsiskutęs galvos šonus ir palikęs ant viršugalvio ežiuką. Armijos šukuosena, regis, tokią nešioja devyniasdešimt procentų visų jaunų musulmonų. Lyg niekur nieko juokėsi atsilošęs į vairuotojo sėdynę. Supistas debilas, pagalvojo Sty.

Tiesą sakant, mielai būtų išgėręs dar vieną puodelį kavos kavinėje kitoj gatvės pusėj, bet nusispjovė, nors saulė ir kaitino medinius suoliukus priešais jos duris. Iki dvyliktos valandos reikėjo atsakyti į kelis emailus, tada tarėsi susitikti papietauti su vienu albanu videomenininku, todėl iki susitikimo turėjo marias laiko galerijoj gerti kavą ir pešti cigaretes. Ketino pasidaryti puodelį kavos iš šviežiai sumaltų pupelių, tada išsinešti ant šaligatvio kėdę, atsisėsti ten ir rūkyti žiemos saulėje. Kai pasuko už kampo į Plačiąją gatvę, pamatė, kad Bujaras jau laukia prie galerijos, nors iki jų susitikimo buvo dar dvi valandos. Šūdas. Vis dėlto reikėjo sustoti toj kavinėj.

Bujaras buvo žemas, beveik neūžauga, ir išpuvusiais dantimis. Sakoma, kad žmogaus socialinį statusą galima nuspėti iš jo batų kokybės, bet su menininkais viskas kitaip.

Didžiausi ir turtingiausi menininkai pasaulyje gali vaikščioti su skylėtais ir nunešiotais senais batais arba dažais nutaškytais sandalais. Jei nori sužinoti, ar menininkui sekasi, turi atkreipti dėmesį į jo dantis. Nereikėtų turėti verslo reikalų su menininku, kurio dantys sugedę. Sty derėjo apie tai pagalvoti, kai sutiko Bujarą pirmą kartą.

Paduodamas Bujarui ranką Sty garsiai nusijuokė.

– *I'm a little bit early because I have an important meeting later*[*], – pasakė Bujaras.

Sty visai nenorėjo galvoti, ką Bujaras veikia gyvenime ir su kuo turi susitikti. Jam buvo visiškai nusispjaut, be to, greičiausiai Bujaras pamelavo, tačiau dabar Sty bent jau nereikės parnešti jiems į galeriją pietų.

– *It's fine, Bujar. Please come in*[**].

Padaręs kavos iš šviežiai sumaltų pupelių jis įjungė kompiuterį.

Bujaras buvo atsinešęs tris videomeno darbus. Tris filmus, kuriuose pats atliko pagrindinį vaidmenį. Pirmajame filme „Bad Timing"[***] jis bastėsi vasarą po didmiestį apsivilkęs slidininko kostiumą, su slidinėjimo batais ir slidėmis. Kartais prisėsdavo kavinėje ir saulėkaitoj gerdavo kavą, kitais kartais bandydavo slidinėti ant asfalto, nors visai nebuvo sniego. Vienu metu jam trūko kantrybė ir apimtas nevilties jis nusviedė slides šalin. Sty nusijuokė Bujarui ir pasakė:

* Atėjau truputėlį anksčiau, nes paskui turiu svarbų susitikimą (*angl.*).
** Viskas gerai, Bujarai. Užeik (*angl.*).
*** Netinkamas metas (*angl.*).

– *Very good*[*], – nors filmas buvo mėšlo krūva.

Bujaras linktelėjo, šelmiškai išsišiepė rudais dantimis ir pakomentavo:

– *Climate change*[**].

Turbūt serga kažkokia liga, pagalvojo Sty, nes net pati prasčiausia higiena negalėtų taip rudai nudažyti dantų.

– Ak, *yes of course*[***], – tarė Sty ir rimtai linktelėjo.

Bujaras nusišypsojo. Antras filmas vadinosi „Oral Pleasure“[****] ir rodė pagreitintą vaizdą. Bujaras visą filmą kalbėjo mobiliaku darydamas įvairiausius dalykus. Jis vilkėjo kostiumą ir medvilninį paltą, nes nudavė labai užimtą verslininką, bet negalėjo nieko apgauti. Jo drabužiai priminė pirkinius iš skuduryno, jis atrodė kažkoks apšepęs ir murzinas. Bujaras valgė kalbėdamas mobiliaku, važiavo autobusu (kas irgi keista, turint omeny, kad jis vaizdavo verslininką, bet gal Albanijoj jie taip daro) kalbėdamas mobiliaku. Jis apsipirkinėjo kalbėdamas mobiliaku, o galiausiai jam pačiulpė, kalbantis mobiliaku. Filme viskas matėsi, ir Sty krūptelėjo, kai ekrano apačioje staiga pasirodė mažas Bujaro pimpaliukas.

– *Everything for art*[*****], – nusijuokė Bujaras, iškvėpdamas šlykštų dujų debesėlį, dvokiantį žuvies viduriais, kelias savaites pragulėjusiais saulėje industriniame rajone kur nors Pietų Europoj.

* Labai gerai (*angl.*).
** Klimato kaita (*angl.*).
*** Taip, žinoma (*angl.*).
**** Žodinis malonumas (*angl.*).
***** Ko nepadarysi dėl meno (*angl.*).

Filmas buvo šūdinas, vidutiniškas šūdinas filmas, bet Sty vis tiek linktelėjo rodydamas pripažinimą ir, nekęsdamas savęs garsiai, čaižiai nusijuokė. Paskutinis darbas buvo trumpas. Vadinosi „Making Art“*. Bujaras stovėjo nuogas vidury lauko. Gėrė iš didelio dubens vandenį. Gėrė nepaliaudamas ir kai įveikė maždaug pusę, ėmė siusioti. Siusiodamas gėrė toliau, kol išsriaubė iš dubens visą vandenį, tada truputį pastovėjo laikydamas rankose tuščią dubenį, kol baigė siusioti. Puikus, nedidelis filmas. Nuogas Bujaras kažkuo jaudino širdį. Centrinės Europos hobitas lauke, kurio žemė buvo drėgna ir tamsi. Galėjo net kilti mintis, kad būtent tokios mažos būtybės kaip Bujaras tręšia žemę ir padaro ją derlingą, o filmo trukmė buvo tobula; atrodė, kad vanduo tiesiog perėjo per jo kūną. Turbūt prieš filmavimą jis išmaukė milžinišką kiekį vandens.

– *That's really good***, Bujarai, – nuoširdžiai pagyrė Sty, bandydamas neišsiduoti, kad nustebo.

– *Yes, it's a corpus, the three films together****.

– *Yes, of course*****.

Be videodarbų Bujaras dar buvo pripaišęs žmogeliukų, kurie visais įmanomais būdais užsiiminėjo seksu. Sty gerai žinojo, kad piešiniai beverčiai, bet visai apie tai negalvojo. Gal buvo matęs tiek daug šūdo, kad jo nebepastebėdavo, visai kaip tų provincijos miestelių gyventojai,

* Meno kūrimas (*angl.*).
** Tikrai labai gerai (*angl.*).
*** Taip, čia ciklas, trys filmai drauge (*angl.*).
**** Taip, žinoma (*angl.*).

kurie taip ilgai gyvena apsupti intesyvaus žemės ūkio, kad nebeužuodžia srutų.

Bujarui išėjus Sty atsisėdo žiemos saulėje ant šaligatvio su puodeliu kavos. Neilgai trukus ketino nueiti į firminę sūrinę nusipirkti sūrio ir griežinėliais pjaustytos rūkytos dešros, dviejų rūšių, karnišonų ir trijų jų gamybos bandelių.